

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

**Psychoanalytisch begrepen
ontwikkelingshulp
door de psychiatisch
verpleegkundige:
geen bijzaak maar hoofdzaak!**

Dokter Mark Kinet
Hoofdgeneesheer Kliniek St-Jozef Pittem

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Inhoud lezing

- Inleiding: psychoanalytisch?
- De psychiatrisch VPK
- Kenmerken en behandelbehoeften
(semi)residentiële patiënten
 - Enkele verschillen
 - Ontwikkingshulp
 - Oertijd en actualiteit
 - Besluit

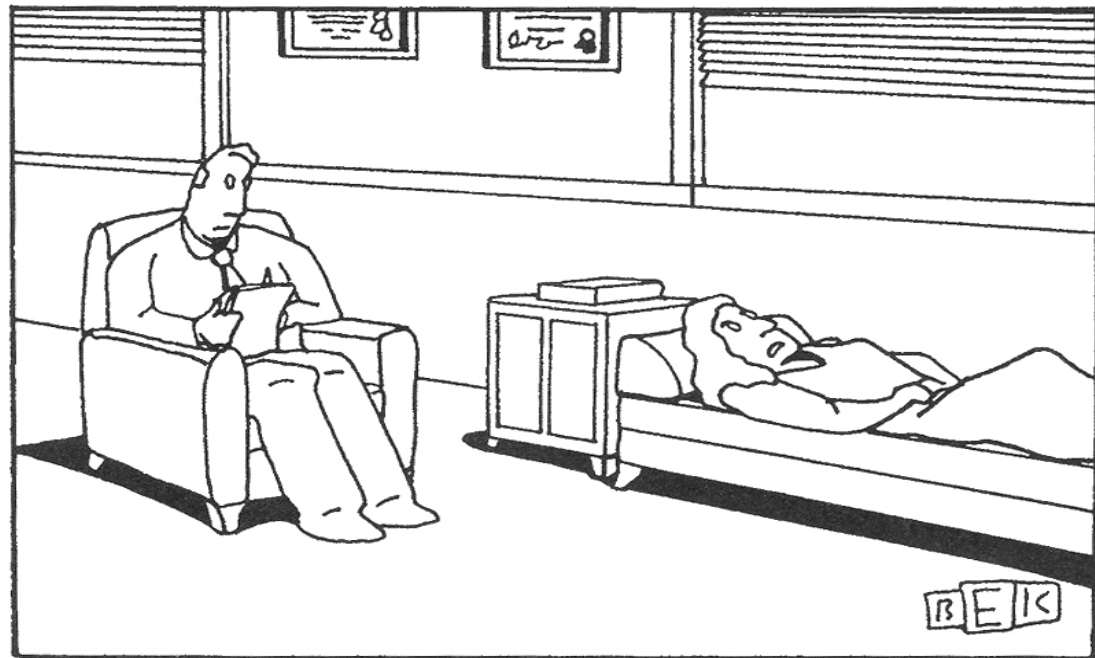
Kliniek St. - Jozef ^{VZW}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

1. Psychoanalytisch?

- Stereotypie van de eindeloze kuur op de sofa
- De zwijgzame psychoanalyticus
- Voor ingebeelde zieken met problemen van niets
- Prototype films van Woody Allen als superneuroticus

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

“Well, I do have this recurring dream that one day I might see some results.”

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Psychoanalytisch Actueel

- fysica na Newton, psychoanalyse na Freud
- ontwikkelingen in de breedte en in de diepte
 - klinische actieradius uitgebreid
 - Interpretatie, steun, relatie, mentalisatie
 - exit hooghartige onwetenschappelijkheid
- geen aanspraak op therapeutisch monopolie

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Op- en neergang

- Hoogdagen van de psychoanalyse
- Dè behandeling in de psychiatrie
- Opkomst van psychofarmaca en gedragstherapie
- Meetbaar en symptoomgericht
- Randomized Controlled Trials*

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Kritiek

- Astronomische bedragen farmaceutische industrie: Pharmageddon.
- Psychiaters te koop? (Vandereycken, 2006)
 - Drew Westen: schijnheiligheid RCT ontmaskerd
- 'The theory and treatment of depression'* (Corveleyn, Luyten & Blatt, 2006)
- Effect antidepressiva vs placebo? (Hull Study, 2007)

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

En vooral wat is ‘psychoanalytisch’?

- Ethisch gericht op uniek subject
- Techniek aangepast aan patiënt
- Beter worden van eigen waarheid
 - Onderzoeksmethode
 - Complexiteit
- Inzicht via overdrachtsrelatie

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Come-back

'Mentalization based treatment'

Bateman en Fonagy (1999, 2000, 2001)

Am. Psychiatric Ass. Practice Guidelines

Treatment of Choice voor Borderline (2001)

Gevolg: **Santo Subito!**

Kliniek St. - Jozef vzw
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

2. De psychiatisch VPK

- fundamentele rol in de (semi)residentiële behandeling
 - basale contactpersoon
 - eerste-lijnswerker
 - omnipracticus
- legt *basis* van veiligheid en vertrouwen
 - verwijzer en filter
 - spilfiguur en cultuurdrager
- technisch gekleurde interventies.

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

3. Kenmerken en behandelbehoeften (semi)residentiële patiënten

- kunnen zich niet langer 'houden'
- nood aan zorg of ingrijpende operatie
 - op weg ipv op dool
- nood aan (mentale) voeding en steun
- nood aan afstemming en dieper begrip

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

***'Psychiatric institutions exist
for people who cannot contain
themselves'***

Robert Hinshelwood (1987)

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

4. Enkele verschillen

- psychisch vs lichamelijk lijden
- medisch vs psychoanalytisch symptoom
- natuurlijke vs psychische oorzakelijkheid
 - nood aan integratie
- ambulant vs (semi)residentieel
 - evacuatie vs mentalisatie

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Psychisch vs lichamelijk lijden

- Psychisch lijden onzichtbaar
- Moeilijk meetbaar/objectiveerbaar
 - Verborgen ipv verzorgen
 - Geloof en ongeloof
- Kliniek van de *blik* vs het oor
- Onderzoeken en ondervinden

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Medisch symptoom

- Ziekteteken
- Voorschrift: magische/chemische formule
 - Weten en meten
- Patiënt als object/lijdend voorwerp
 - onverantwoordelijk en passief
 - wordt* behandeld
 - 'Cito, tuto et iucunde'*

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Psychoanalytisch symptoom

- onwillekeurig verschijnsel
 - dat zich herhaalt
 - poging zelfgenezing
- onbegrepen door patiënt/omgeving
 - verlies en winst
 - gericht aan de Ander
- patiënt verantwoordelijk en actief
- inzicht psychodynamiek en psychogenese

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Natuurlijke vs psychische oorzakelijkheid

- algemene vs particuliere wetmatigheden
- meetbare vs voelbare wetmatigheden
- (chrono)logisch vs psychologisch
- reserve: welke natuur?

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Noodzakelijke integratie

- Geesteswetenschap vs natuurwetenschap
 - Nature vs nurture
 - Mind vs brain
- Medisch model vs psychotherapeutisch model
 - Technologie vs contact
 - Interventie vs relatie

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Verskil ambulant vs (semi)residentieel

- Nog goed functioneren vs zich niet (meer) kunnen 'houden'
 - Niet (meer) te verbergen/verdringen
- Momenteel/habitueel afhankelijk van de Ander
 - Evacueren vs mentaliseren

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Klassiek: eerste (neurotisch) niveau

- Kind* in de patiënt
- Innerlijk conflict
- Ik sterkte
- Constantie: goed en kwaad/slecht
- Samenhangende identiteit
- Driftremming

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Modern: dieper (borderline) niveau

- *Baby* in de patiënt
 - Defect
 - Ik zwakte
- Onsamenhangende identiteit
 - Inconstantie
 - Evacuatie

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Defecten

- Driftregulatie
 - Ik sterkte
- Impulscontrole
- Frustratietolerantie
- Onveilige gehechtheid (1/3 bevolking)
 - Mentalisatie
 - Symbolisatie

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Evacuatie

- op allerlei (on)mogelijke manieren proberen ondraaglijke inhoud kwijt te raken bijv.
 - middelenmisbruik
 - automutilatie
 - fugue
 - zelfmoordpoging
- divers impulsief acting-out gedrag

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Mentalisatie

- kunnen stilstaan bij mentale inhoud
- kunnen (na)denken over deze inhoud
- ze op constructieve wijze tot uitdrukking kunnen brengen
 - communiceren
- voldoende gedifferentieerde voorstelling van eigen en andermans psyche

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Oorzakelijkheid

- Aanleg (hardware) en (aan)drift
 - Gehechtheid en mentalisatie
- Trauma structureel en incidenteel
 - Ontwikkelingsstoornissen
 - Defectmodel

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

5. Ontwikkelingshulp

- terminologie
- nursing en nurturing/moeder en baby
 - ernstige/vroege stoornissen
- therapie van het defect/tekort
 - (op)voeding en mentalisatie
 - psychiatrisch VPK als ontwikkelingshulp

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Steun

- methodisch veruitwendigen van een innerlijke basishouding
- oordeelkundig gebruik steunende interventies
 - steun als illusie
 - zorg voor de baby
 - het Ware Zelf
- hanteer de terrorist

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

De illusie van steun

- Tijd + meelevend luisteren + deskundigheid
 - De patiënt creëert een illusie: de hulpverlener beschikt over helende eigenschappen
- De hulpverlener beantwoordt en voedt deze illusie
 - De zorgsituatie als helende ruimte (Winnicott)

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Zorg voor de baby

- episodisch bij ziekte, crisis
- continu bij vroege stoornis
- authentieke bekommernis
- vergezellende aanwezigheid
- aandacht, continuïteit en toezicht
- warmte en zorgzaamheid
- de hulpverlener laat zich 'gebruiken' en kan dit (ver)dragen

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Ontwikkeling van het Ware Zelf

- Zichtbaar plezier beleven aan de ondernemingsdrang, de vitaliteit van de patiënt
- Rustig blijven als de patiënt zich 'zieker' gedraagt zodat de vertrouwensband verdiept
- Oog voor levendigheid, authenticiteit, spontaneïteit

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Hanteren van de terrorist

- Het verteren/verdragen van het onvatbare
 - behoud van de eigen professionele rol
 - blijven inlevend (mee)denken en niet (re)ageren
- afgunst en het narcistisch-almachtig deel:
 - terugval en destructief ageren begrijpen

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Moederlijke (zorg)functie

- Vertaalmachine
- Attunement/afstemming
- Envelope: beschermen tegen prikkels
- Ik-huid/arrière-mère
- Spel

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Vaderlijke (coach)functie

- Derde die verbiedt en beschermt
 - Wig en grens
 - Arm van de wet
- Anaal/motorisch: bemeestering
 - Driftregulatie
- Als tweede Ander: individuatie en seksuering

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

6. Oertijd en actualiteit

- fysiologische immaturiteit van het mensenkind
 - aanleg/aandrift/'Schmerz'
 - afhankelijkheid
 - specifieke actie en ant-woord
 - borst en taal
 - ontwikkeling gehechtheid
- ontwikkeling mentaliserend vermogen

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

'Elle pense, donc je suis'

Gaston Cluckers (2005)

- als en slechts als over mij wordt gedacht
- het bouwen van een viool
- mentale voeding

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

'No breast, therefore a thought'

Wilfred Bion, 1962

- niet volmaakt maar goed genoeg
- ook 'slecht' genoeg
- *'tough love'*

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

7. Besluit

- Psycho(patho)logie *altijd* complexe oorzakelijkheid
- Altijd* meerdere therapeutische aangrijpingspunten
- Aanleg ('hardware') en aandrift (temperament)
- gehechtheid en levensgeschiedenis
- resultaat: persoonlijkheid = geheel van gevoelige snaren

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Emotioneel CV

- Psychosociale en emotionele ontwikkeling
 - Ook (vroeg)kinderlijk
- Verhouding tot betekenisvolle anderen
- Afstemming hoe patiënt affectief in de wereld en tgo Ander staat

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

De (hulp)kreet

- het appèl van de baby/de patiënt
 - prikkel, 'Schmerz'
 - empathisch afstemmen
 - tutter, pampers, eten en drinken
 - pakzeer
- hoop dat iets wordt (h)erkend en gedragen

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Verdere info

www.vvpt.be

www.sintjozefpitem.be

‘Psychoanalytisch Actueel’

Antwerpen-Apeldoorn: Garant Uitgevers

www.garant-uitgevers.be

Kliniek St. - Jozef^{vzw}
Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie

Hartelijk dank
Voor uw aandacht